Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ANTHONY MICHAEL COLLINS
της 9ης Ιουνίου 2022[1]

Υπόθεση C-243/21

«TOYA» sp. z. o.o.,
Polska Izba Informatyki i Telekomunikacji
κατά
Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej
παρισταμένου του:
Polska Izba Komunikacji Elektronicznej

[αίτηση του Sąd Okręgowy w Warszawie
(περιφερειακού δικαστηρίου Βαρσοβίας, Πολωνία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Τηλεπικοινωνίες – Οδηγία 2014/61/ΕΕ – Άρθρο 3 – Εξουσία της εθνικής ρυθμιστικής αρχής να επιβάλλει όρους για την πρόσβαση στην υλική υποδομή σε φορέα εκμεταλλεύσεως ο οποίος δεν έχει σημαντική ισχύ στην αγορά – Ανυπαρξία διαφοράς σχετικά με την πρόσβαση – Άρθρο 1, παράγραφος 3 – Ελάχιστη εναρμόνιση»

I. Εισαγωγικά

1. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως που υπέβαλε το Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας, Πολωνία) εγείρει δύο ζητήματα ερμηνείας της οδηγίας 2014/61/ΕΕ για μέτρα μείωσης του κόστους εγκατάστασης υψίρρυθμων δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών[2]. Πρώτον, αποκλείει η οδηγία 2014/61, σε συνδυασμό με την οδηγία 2002/21/ΕΚ σχετικά με κοινό κανονιστικό πλαίσιο για δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία-πλαίσιο)[3] και την οδηγία 2002/19/ΕΚ σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες, καθώς και με τη διασύνδεσή τους (οδηγία για την πρόσβαση)[4], τη δυνατότητα εθνικής ρυθμιστικής αρχής να επιβάλλει όρους σε φορέα εκμεταλλεύσεως δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών ο οποίος δεν έχει σημαντική ισχύ (στο εξής: ΣΙΑ) στη σχετική αγορά; Δεύτερον, αποκλείει η οδηγία 2014/61 τη δυνατότητα εθνικής

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

[2] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014 (ΕΕ 2014, L 155, σ. 1).

[3] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002 (ΕΕ 2002, L 108, σ. 33), όπως έχει τροποποιηθεί (στο εξής: οδηγία-πλαίσιο).

[4] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002 (ΕΕ 2002, L 108, σ. 7), όπως έχει τροποποιηθεί (στο εξής: οδηγία για την πρόσβαση).

ρυθμιστικής αρχής να επιβάλλει όρους στους φορείς τηλεπικοινωνιών προκειμένου να επιτρέπεται η πρόσβαση στην υλική υποδομή των τελευταίων όταν δεν υφίσταται διαφορά σχετικά με την εν λόγω πρόσβαση;

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. Η οδηγία-πλαίσιο

2. Στο προοίμιο της οδηγίας-πλαισίου εκτίθενται, μεταξύ άλλων, οι ακόλουθοι σκοποί:

«(25) Σε ορισμένες περιπτώσεις, υπάρχει ανάγκη επιβολής υποχρεώσεων εκ των προτέρων προκειμένου να εξασφαλισθεί η ανάπτυξη ανταγωνιστικής αγοράς. Ο ορισμός της [ΣΙΑ] στην οδηγία 97/33/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Ιουνίου 1997, για τη διασύνδεση στο χώρο των τηλεπικοινωνιών προκειμένου να διασφαλισθεί καθολική υπηρεσία και διαλειτουργικότητα, με εφαρμογή των αρχών παροχής ανοικτού δικτύου (ONP) […] υπήρξε αποτελεσματικός στις αρχικές φάσεις του ανοίγματος της αγοράς ως όριο για τη θέσπιση εκ των προτέρων υποχρεώσεων, τώρα όμως πρέπει να προσαρμοστεί σε περισσότερο σύνθετες και δυναμικές αγορές. Για το λόγο αυτό, ο ορισμός που χρησιμοποιείται στην παρούσα οδηγία είναι ισοδύναμος με την έννοια της δεσπόζουσας θέσης, όπως ορίζεται στη νομολογία του Δικαστηρίου και του [Γενικού Δικαστηρίου] των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

[…]

(27) Είναι απαραίτητο οι εκ των προτέρων κανονιστικές υποχρεώσεις να […] επιβάλλονται μόνο στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν υπάρχει ουσιαστικός ανταγωνισμός, δηλαδή σε αγορές στις οποίες μια ή περισσότερες επιχειρήσεις διαθέτουν σημαντική ισχύ στην αγορά, και όπου τα μέτρα αποκατάστασης, στο πλαίσιο του εθνικού και κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, δεν επαρκούν για την αντιμετώπιση του προβλήματος. […]»

3. Το κεφάλαιο ΙΙΙ της οδηγίας-πλαισίου φέρει τον τίτλο «Καθήκοντα των εθνικών κανονιστικών αρχών». Στο άρθρο 8, το οποίο περιλαμβάνεται στο εν λόγω κεφάλαιο, παρατίθενται οι στόχοι πολιτικής και οι κανονιστικές αρχές. Το άρθρο 8, παράγραφος 5, στοιχείο στ', προβλέπει ότι οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές οφείλουν να επιβάλλουν εκ των προτέρων ρυθμιστικές υποχρεώσεις μόνον εφόσον δεν υφίσταται πραγματικός και βιώσιμος ανταγωνισμός. Αφ' ης στιγμής πληρωθεί η ως άνω προϋπόθεση, οφείλουν να άρουν τις οικείες υποχρεώσεις.

4. Το κεφάλαιο IV της οδηγίας-πλαισίου τιτλοφορείται «Γενικές διατάξεις». Το άρθρο 14 ορίζει την έννοια της ΣΙΑ. Το άρθρο 16 περιγράφει τη διαδικασία ανάλυσης της αγοράς την οποία οφείλει να διεξαγάγει μια εθνική κανονιστική αρχή προκειμένου να διαπιστώσει κατά πόσον μια σχετική αγορά είναι όντως ανταγωνιστική: όταν η αγορά δεν είναι όντως ανταγωνιστική, η εθνική ρυθμιστική αρχή πρέπει να εντοπίσει τις επιχειρήσεις οι οποίες έχουν ΣΙΑ εντός της οικείας αγοράς.

2. Η οδηγία για την πρόσβαση

5. Κατά το άρθρο 8, παράγραφος 2, της οδηγίας για την πρόσβαση:

«Εφόσον, έπειτα από ανάλυση της αγοράς η οποία πραγματοποιείται σύμφωνα με το άρθρο 16 της [οδηγίας-πλαισίου], ο φορέας εκμετάλλευσης ορίζεται ως έχων [ΣΙΑ] στη συγκεκριμένη αγορά, οι εθνικές κανονιστικές αρχές επιβάλλουν, κατά περίπτωση, τις υποχρεώσεις οι οποίες αναφέρονται στα άρθρα 9, 10, 11, 12 και 13 της παρούσας οδηγίας.»

6. Οι υποχρεώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 9 έως 13 της οδηγίας για την πρόσβαση αφορούν: i) τη διαφάνεια, συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης του φορέα να δημοσιεύει προσφορά αναφοράς[5]· ii) την αμεροληψία· iii) τον λογιστικό διαχωρισμό· iv) την πρόσβαση και τη χρήση ειδικών ευκολιών δικτύου· καθώς και v) τον έλεγχο των τιμών και την κοστολόγηση.

7. Το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας για την πρόσβαση προβλέπει ότι, με την επιφύλαξη του άρθρου 5, παράγραφος 1, και του άρθρου 6 της ίδιας οδηγίας, καθώς και των άρθρων 12 και 13 της οδηγίας-πλαισίου, οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές δεν επιβάλλουν τις υποχρεώσεις των άρθρων 9 έως 13 της οδηγίας για την πρόσβαση σε φορείς εκμετάλλευσης οι οποίοι δεν έχουν οριστεί ως έχοντες [ΣΙΑ] σε συγκεκριμένη αγορά.

3. Η οδηγία 2014/61

8. Στο προοίμιο της οδηγίας διευκρινίζονται οι σκοποί της ως εξής:

«(6) Δεδομένου ότι απαιτείται δράση σε επίπεδο Ένωσης γ[ι]α την παροχή καλύτερης ευρυζωνικής κάλυψης, μεταξύ άλλων με τη μείωση του κόστους των υψίρρυθμων ευρυζωνικών υποδομών όπως προκύπτει από τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 13ης/14ης Δεκεμβρίου 2012, η ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο “Πράξη για την ενιαία αγορά ΙΙ” τονίζει την ανάγκη περαιτέρω προσπαθειών για την ταχεία επίτευξη των στόχων που ορίζονται στο Ψηφιακό Θεματολόγιο, μεταξύ άλλων με την εξεύρεση επενδύσεων για τα υψίρρυθμα δίκτυα.

(7) Η εγκατάσταση και θέση σε λειτουργία υψίρρυθμων, σταθερών και ασύρματων δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών σε ολόκληρη την Ένωση απαιτεί σημαντικές επενδύσεις, μεγάλο ποσοστό των οποίων αντιπροσωπεύει το κόστος των έργων πολιτικού μηχανικού. Ο εν μέρει περιορισμός των έργων πολιτικού μηχανικού που συνεπάγονται μεγάλο κόστος θα καθιστούσε πιο αποτελεσματική την ευρυζωνική εγκατάσταση.

(8) Μείζον τμήμα του κόστους αυτού μπορεί να αποδοθεί σε δυσλειτουργίες στη διαδικασία εγκατάστασης που σχετίζεται με τη χρήση υπάρχουσας παθητικής υποδομής (π.χ. αγωγών, σωληνώσεων, φρεατίων, κυτίων σύνδεσης, ιστών, εγκαταστάσεων κεραιών, πύργων και άλλων φερουσών κατασκευών), σε δυσχέρειες σχετιζόμενες με τον συντονισμό των τεχνικών έργων, επαχθείς διοικητικές διαδικασίες χορήγησης αδειών και δυσχέρειες που αφορούν την εγκατάσταση δικτύων εντός κτιρίων, που οδηγούν σε σημαντικά οικονομικά εμπόδια, ιδίως σε αγροτικές περιοχές.

[5] Άρθρο 9, παράγραφοι 2 και 4, της οδηγίας για την πρόσβαση.

(9) Τα μέτρα που αποβλέπουν στην αποτελεσματικότερη χρήση των υπαρχουσών υποδομών και στον περιορισμό του κόστους και των εμποδίων κατά την εκτέλεση νέων έργων πολιτικού μηχανικού θα πρέπει να συμβάλουν ουσιαστικά στην εξασφάλιση ταχείας και εκτεταμένης εγκατάστασης υψίρρυθμων δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών, με παράλληλη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού, χωρίς αρνητικές επιπτώσεις στην ασφαλή και ομαλή λειτουργία των υπαρχουσών δημόσιων υποδομών.

(10) Ορισμένα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει μέτρα με σκοπό τη μείωση του κόστους εγκατάστασης των ευρυζωνικών συνδέσεων. Τα μέτρα αυτά παραμένουν ωστόσο σπάνια και διάσπαρτα. Η εξάπλωση των εν λόγω μέτρων σε ολόκληρη την Ένωση θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στη δημιουργία ψηφιακής ενιαίας αγοράς. Εξάλλου, οι διαφορές στις κανονιστικές απαιτήσεις παρεμποδίζουν ενίοτε τη συνεργασία μεταξύ φορέων κοινής ωφέλειας και ενδέχεται να ορθώσουν εμπόδια στην είσοδο νέων φορέων εκμετάλλευσης δικτύου και νέων επιχειρηματικών ευκαιριών, με αποτέλεσμα να παρεμποδίζεται η ανάπτυξη εσωτερικής αγοράς για τη χρήση και εγκατάσταση υλικών υποδομών για υψίρρυθμα δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Τέλος, οι πρωτοβουλίες σε επίπεδο κρατών μελών δεν φαίνονται πάντα ολοκληρωμένες, ενώ για να υπάρξει συνεκτικός και σημαντικός αντίκτυπος απαιτείται δράση καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας εγκατάστασης, και σε όλους τους τομείς.

(11) Η παρούσα οδηγία έχει ως στόχο να θεσπίσει ορισμένα ελάχιστα δικαιώματα και υποχρεώσεις που θα ισχύουν σε ολόκληρη την Ένωση, ώστε να διευκολυνθούν η εγκατάσταση υψίρρυθμων δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών και ο διατομεακός συντονισμός. Αυτό δεν θα πρέπει να θίγει τις ισχύουσες βέλτιστες πρακτικές και τα μέτρα σε εθνικό και τοπικό επίπεδο που προβλέπουν λεπτομερέστερες διατάξεις και όρους, καθώς και πρόσθετα μέτρα που συμπληρώνουν τα εν λόγω δικαιώματα και υποχρεώσεις, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας, ενώ απαιτείται η ταυτόχρονη διασφάλιση ελάχιστων όρων ισότιμου ανταγωνισμού.

[…]

(13) Μπορεί να είναι πολύ αποτελεσματικότερο για τους φορείς εκμετάλλευσης ηλεκτρονικών δικτύων επικοινωνιών, ιδίως για τις νεοεισερχόμενες επιχειρήσεις, να επαναχρησιμοποιήσουν την υπάρχουσα υλική υποδομή, συμπεριλαμβανομένων των υποδομών άλλων φορέων κοινής ωφέλειας, προκειμένου να εγκαταστήσουν δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών, ιδίως σε περιοχές όπου δεν υπάρχει κατάλληλο δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή όπου ενδέχεται να μην είναι οικονομικά εφικτή η κατασκευή νέας υλικής υποδομής. Επιπλέον, οι συνέργειες μεταξύ τομέων μπορεί να μειώσουν σημαντικά την ανάγκη τεχνικών έργων λόγω της εγκατάστασης δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών, άρα και το συνεπαγόμενο κοινωνικό και περιβαλλοντικό κόστος όπως η ρύπανση, οι οχλήσεις και η κυκλοφοριακή συμφόρηση. Συνεπώς, η παρούσα οδηγία θα πρέπει να ισχύει όχι μόνο για τους παρόχους δημόσιων δικτύων επικοινωνιών αλλά και για κάθε ιδιοκτήτη ή κάτοχο δικαιωμάτων χρήσης –στη δεύτερη περίπτωση με την επιφύλαξη των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων οιουδήποτε τρίτου– εκτεταμένης και καθολικά παρούσας υλικής υποδομής κατάλληλης να δεχθεί στοιχεία δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών, όπως υλικά δίκτυα για την παροχή ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου, ύδρευσης και αποχέτευσης και συστημάτων αποστράγγισης, θέρμανσης και μεταφορών.

(14) Με σκοπό τη βελτίωση της ανάπτυξης υψίρρυθμων ηλεκτρονικών δικτύων επικοινωνιών στην εσωτερική αγορά, η παρούσα οδηγία θα πρέπει να προβλέπει δικαιώματα πρόσβασης των παρόχων δημόσιων δικτύων επικοινωνιών σε υλικές υποδομές ασχέτως της τοποθεσίας τους υπό δίκαιους και εύλογους όρους σύμφωνους με τη συνήθη άσκηση των ιδιοκτησιακών δικαιωμάτων. Η υποχρέωση παροχής πρόσβασης στην υλική υποδομή νοείται υπό την επιφύλαξη των δικαιωμάτων του ιδιοκτήτη της γης ή του κτιρίου όπου βρίσκεται η υποδομή.»

9. Το άρθρο 1 της οδηγίας 2014/61 τιτλοφορείται «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής» και ορίζει τα εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία αποβλέπει στη διευκόλυνση και κινητροδότηση της εγκατάστασης υψίρρυθμων δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών με την προώθηση της κοινής χρήσης της υπάρχουσας υλικής υποδομής και τη διευκόλυνση της αποτελεσματικότερης εγκατάστασης νέας υλικής υποδομής, προκειμένου η εγκατάσταση των εν λόγω δικτύων να πραγματοποιηθεί με χαμηλότερο κόστος.

2. Η παρούσα οδηγία ορίζει στοιχειώδεις απαιτήσεις περί τεχνικών έργων και υλικής υποδομής, με σκοπό την προσέγγιση ορισμένων πτυχών των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών στους τομείς αυτούς.

3. Τα κράτη μέλη δύνανται να διατηρούν ή να θεσπίζουν μέτρα σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης τα οποία υπερβαίνουν τις στοιχειώδεις απαιτήσεις της παρούσας οδηγίας με σκοπό την καλύτερη επίτευξη του οριζόμενου στην παράγραφο 1 στόχου.

4. Αν διάταξη της παρούσας οδηγίας αντιβαίνει σε διάταξη της [οδηγίας-πλαισίου], της οδηγίας [για την πρόσβαση], της οδηγίας 2002/20/ΕΚ[6], της οδηγίας 2002/22/ΕΚ[7] ή της οδηγίας 2002/77/ΕΚ[8], υπερισχύει η σχετική διάταξη των οδηγιών αυτών.»

10. Το άρθρο 3 της οδηγίας 2014/61 προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι φορείς εκμετάλλευσης δικτύου να έχουν δικαίωμα να παρέχουν σε επιχειρήσεις παρέχουν ή είναι εξουσιοδοτημένες να παρέχουν δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών πρόσβαση στην υλική τους υποδομή, με σκοπό την εγκατάσταση στοιχείων υψίρρυθμων δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Αντιστοίχως, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν το δικαίωμα των φορέων εκμετάλλευσης δημόσιων δικτύων επικοινωνιών να παρέχουν πρόσβαση στην υλική τους υποδομή με σκοπό την εγκατάσταση άλλων δικτύων εκτός από δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών.

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, μετά από γραπτή αίτηση επιχείρησης εξουσιοδοτημένης να παρέχει δημόσια δίκτυα επικοινωνιών, κάθε φορέας εκμετάλλευσης δικτύου να υποχρεούται να ικανοποιεί κάθε εύλογη αίτηση πρόσβασης στην υλική του υποδομή υπό δίκαιους και εύλογους όρους, συμπεριλαμβανομένης της τιμής, ενόψει της εγκατάστασης στοιχείων υψίρρυθμων

[6] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για την αδειοδότηση δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία για την αδειοδότηση) (ΕΕ 2002, L 108, σ. 21).

[7] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, για την καθολική υπηρεσία και τα δικαιώματα των χρηστών όσον αφορά δίκτυα και υπηρεσίες ηλεκτρονικών επικοινωνιών (οδηγία καθολικής υπηρεσίας) (ΕΕ 2002, L 108, σ. 51).

[8] Οδηγία της Επιτροπής, της 16ης Σεπτεμβρίου 2002, σχετικά με τον ανταγωνισμό στις αγορές δικτύων και υπηρεσιών ηλεκτρονικών επικοινωνιών (ΕΕ 2002, L 249, σ. 21).

δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών. Η γραπτή αίτηση προσδιορίζει τα στοιχεία του έργου για τα οποία ζητείται πρόσβαση, συμπεριλαμβανομένων συγκεκριμένων προθεσμιών.

[…]

5. Τα κράτη μέλη απαιτούν από το εθνικό όργανο επίλυσης διαφορών της παραγράφου 4, αφού λάβει πλήρως υπόψη την αρχή της αναλογικότητας, να εκδώσει δεσμευτική απόφαση για την επίλυση της διαφοράς που του υποβλήθηκε σύμφωνα με την παράγραφο 4, συμπεριλαμβανομένου, του καθορισμού δίκαιων και εύλογων όρων και προϋποθέσεων, συμπεριλαμβανομένης, κατά περίπτωση, της τιμής.

Το εθνικό όργανο επίλυσης διαφορών επιλύει τη διαφορά το συντομότερο δυνατόν και οπωσδήποτε εντός τεσσάρων μηνών από την ημερομηνία παραλαβής της πλήρους αίτησης, πλην έκτακτων περιστάσεων, με την επιφύλαξη της δυνατότητας δικαστικής προσφυγής των μερών.

Όταν η διαφορά αφορά την πρόσβαση παρόχου δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών στην υποδομή και το εθνικό όργανο επίλυσης διαφορών είναι η εθνική ρυθμιστική αρχή, λαμβάνει υπ' όψιν, εφόσον ενδείκνυται, τους στόχους του άρθρου 8 της [οδηγίας-πλαισίου]. […]

[…]»

11. Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/61 διευκρινίζει ότι οι επιχειρήσεις που παρέχουν δημόσια δίκτυα επικοινωνιών έχουν δικαίωμα πρόσβασης, κατόπιν αίτησης, στις ελάχιστες πληροφορίες όσον αφορά την υπάρχουσα υλική υποδομή οποιουδήποτε φορέα εκμετάλλευσης δικτύου.

Β. Το πολωνικό δίκαιο

12. Το άρθρο 17, παράγραφοι 1 και 2, του Ustawa z 7 maja 2010 r. o wspieraniu rozwoju usług i sieci telekomunikacyjnych (νόμου της 7ης Μαΐου 2010 περί προώθησης της ανάπτυξης των υπηρεσιών και δικτύων τηλεπικοινωνιών, στο εξής: νόμος περί προώθησης της ανάπτυξης) προβλέπει τα εξής:

«1. Ο φορέας εκμετάλλευσης δικτύου παρέχει στις επιχειρήσεις τηλεπικοινωνιών πρόσβαση στην υλική υποδομή, συμπεριλαμβανομένης της από κοινού χρήσης της, για την εγκατάσταση υψίρρυθμου δικτύου τηλεπικοινωνιών.

2. Η πρόσβαση στην υλική υποδομή παραχωρείται επί πληρωμή, εκτός αντίθετης συμφωνίας των συμβαλλομένων.»

13. Το άρθρο 18, παράγραφοι 1 έως 3 και 6 έως 8, του νόμου περί προώθησης της ανάπτυξης ορίζει τα εξής:

«1. Οι όροι πρόσβασης στην υλική υποδομή, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών, λειτουργικών και οικονομικών όρων συνεργασίας, καθορίζονται από τα συμβαλλόμενα μέρη με τη σύμβαση πρόσβασης στην υλική υποδομή, η οποία πρέπει να συνάπτεται εγγράφως επί ποινή ακυρότητας.

2. Ο πρόεδρος της UKE[9] δύναται να ζητήσει από τον φορέα εκμετάλλευσης του δικτύου να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τους όρους πρόσβασης στην υλική υποδομή.

3. Μετά την παροχή από τον φορέα εκμετάλλευσης του δικτύου πληροφοριών σχετικά με τους όρους πρόσβασης στην υλική υποδομή, ο πρόεδρος της UKE, ενεργώντας σύμφωνα με τα κριτήρια του άρθρου 22, παράγραφοι 1 έως 3, δύναται να καθορίσει τους όρους πρόσβασης στην υλική υποδομή, εκδίδοντας σχετική απόφαση. Το άρθρο 22, παράγραφος 4, εφαρμόζεται αναλόγως.

[…]

6. Ο φορέας εκμετάλλευσης δικτύου ως προς τον οποίο έχει εκδοθεί απόφαση για τον καθορισμό των όρων πρόσβασης στην υλική υποδομή υποχρεούται να συνάπτει τις συμβάσεις της παραγράφου 1 υπό όρους όχι λιγότερο ευνοϊκούς από εκείνους που καθορίζονται στην εν λόγω απόφαση.

7. Ο φορέας εκμετάλλευσης δικτύου ως προς τον οποίο έχει εκδοθεί απόφαση για τον καθορισμό των όρων πρόσβασης στην υλική υποδομή δημοσιεύει στον ιστότοπό του τους ισχύοντες όρους για την παροχή της εν λόγω πρόσβασης.

8. Ο φορέας εκμετάλλευσης δικτύου ως προς τον οποίο έχει εκδοθεί απόφαση για τον καθορισμό των όρων πρόσβασης στην υλική υποδομή διαβιβάζει στον πρόεδρο της UKE τις πληροφορίες όσον αφορά τη διεύθυνση του ιστοτόπου του εντός επτά ημερών από την ημερομηνία δημοσίευσης σε αυτόν των όρων παροχής της εν λόγω πρόσβασης. Οι πληροφορίες σχετικά με τη διεύθυνση του ιστοτόπου διατίθενται από το σημείο πληροφόρησης για τις τηλεπικοινωνίες στην επικράτεια της Δημοκρατίας της Πολωνίας, στο εξής καλούμενο “σημείο πληροφόρησης για τις τηλεπικοινωνίες” […]».

14. Το άρθρο 22, παράγραφοι 1 έως 3, του νόμου περί προώθησης της ανάπτυξης ορίζει τα εξής:

«1. Ο πρόεδρος της UKE εκδίδει απόφαση σχετικά με την πρόσβαση στην υλική υποδομή εντός προθεσμίας 60 ημερών από την ημερομηνία υποβολής του αιτήματος για πρόσβαση, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη την ανάγκη εξασφάλισης αμερόληπτων και αναλογικών όρων πρόσβασης.

2. Κατά την έκδοση απόφασης σχετικά με την πρόσβαση στην υλική υποδομή επιχείρησης τηλεπικοινωνιών, ο πρόεδρος της UKE μεριμνά ώστε τα τέλη πρόσβασης να καθιστούν δυνατή την κάλυψη του κόστους που επωμίζεται η επιχείρηση τηλεπικοινωνιών, λαμβανομένων υπόψη, μεταξύ άλλων, των σκοπών του άρθρου 8 της οδηγίας [2002/21] και των συνεπειών της πρόσβασης στην υλική υποδομή επί του επιχειρηματικού σχεδίου της συγκεκριμένης επιχείρησης, ιδίως όσον αφορά τις επενδύσεις που έχει πραγματοποιήσει σε υψίρρυθμα δίκτυα τηλεπικοινωνιών.

3. Τα τέλη πρόσβασης στην υλική υποδομή φορέα ο οποίος παρέχει υπηρεσίες κοινής ωφέλειας καθορίζονται σε ποσό που επιτρέπει την κάλυψη μέρους του κόστους το οποίο επωμίζεται ο εν λόγω φορέας για τη διατήρηση της οικείας υποδομής.»

[9] Όπως ορίζεται στο σημείο 15 των παρουσών προτάσεων.

III. Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

15. Βάσει του άρθρου 17 του νόμου περί προώθησης της ανάπτυξης, στις 10 Μαΐου 2017 ο Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej (πρόεδρος της αρχής ηλεκτρονικών επικοινωνιών, Πολωνία, στο εξής: πρόεδρος της UKE) ζήτησε από την TOYA sp. z o.o., επιχείρηση τηλεπικοινωνιών και φορέα εκμετάλλευσης δικτύου, να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τους όρους πρόσβασης στην υλική υποδομή της. Στις 6 Δεκεμβρίου 2017 ο πρόεδρος της UKE κίνησε διοικητική διαδικασία για τον καθορισμό των όρων πρόσβασης στην υλική υποδομή της TOYA. Μεταξύ της 8ης Μαρτίου και της 7ης Απριλίου 2018 και μεταξύ της 3ης Ιουλίου και της 2ας Αυγούστου 2018, ο πρόεδρος της UKE διεξήγαγε δύο χωριστές διαδικασίες διαβουλεύσεων στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας. Στις 11 Σεπτεμβρίου 2018 ο πρόεδρος της UKE εξέδωσε απόφαση, δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας περί μεταφοράς της οδηγίας 2014/61 στην εσωτερική έννομη τάξη, με την οποία υποχρέωσε την TOYA να συνάπτει συμβάσεις και να δέχεται αιτήματα πρόσβασης στην υλική υποδομή της (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση). Κατά την ως άνω ημερομηνία, ο πρόεδρος της UKE εξέδωσε έξι αντίστοιχες αποφάσεις για έξι άλλους φορείς τηλεπικοινωνιών.

16. Ως νομική της βάση, η προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρει, μεταξύ άλλων, το άρθρο 18, παράγραφος 3, σε συνδυασμό με το άρθρο 17 του νόμου περί προώθησης της ανάπτυξης. Καθορίζει τις προϋποθέσεις πρόσβασης στην υλική υποδομή της TOYA όσον αφορά το καλωδιακό δίκτυο (παράρτημα 1) και τον τηλεπικοινωνιακό εξοπλισμό εντός κτιρίων (παράρτημα 2). Υποχρεώνει την TOYA να συνάπτει συμβάσεις-πλαίσια και ειδικές συμβάσεις και να δέχεται αιτήματα πρόσβασης στην υλική υποδομή της σύμφωνα με τους προαναφερθέντες όρους πρόσβασης.

17. Κατά την προσβαλλόμενη απόφαση, η χρησιμοποίηση του άρθρου 17, παράγραφος 1, του νόμου περί προώθησης της ανάπτυξης ως νομικής βάσης δικαιολογείται προκειμένου να εξασφαλιστεί στις επιχειρήσεις τηλεπικοινωνιών η πρόσβαση στην υλική υποδομή, πράγμα που περιλαμβάνει την από κοινού χρήση της εν λόγω υποδομής, για την εγκατάσταση υψίρρυθμου δικτύου τηλεπικοινωνιών. Υπό την επικεφαλίδα «κανονιστικοί σκοποί», η προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρει ότι ο πρόεδρος της UKE έλαβε υπόψη πληθώρα στρατηγικών εγγράφων, μεταξύ των οποίων το ψηφιακό θεματολόγιο για το οποίο γίνεται λόγος στο σημείο 34 των παρουσών προτάσεων και τους σκοπούς της οδηγίας 2014/61, ιδίως τους εκτιθέμενους στις αιτιολογικές σκέψεις 4 έως 9. Η προσβαλλόμενη απόφαση επισημαίνει επίσης ότι θα συμβάλει στην εναρμόνιση των προθεσμιών, των διαδικασιών και των τιμών της αγοράς που συνδέονται με τη διάθεση των εν λόγω καλωδιακών δικτύων.

18. Η προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρεται σε αντιρρήσεις τις οποίες διατύπωσε το PIKE[10] επικαλούμενο παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας έναντι οντοτήτων με μικρό μερίδιο αγοράς σχετικά με τις οποίες δεν είχαν εντοπισθεί προβλήματα στην αγορά. Εις απάντηση των εν λόγω αντιρρήσεων, η προσβαλλόμενη απόφαση διευκρίνισε ότι η διαδικασία ενώπιον του προέδρου της UKE αφορούσε την επίλυση διαφορών σχετικά με την πρόσβαση στο καλωδιακό δίκτυο. Όσον αφορά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες ο πρόεδρος της UKE νομιμοποιείται να

[10] Το Polska Izba Komunikacji Elektronicznej w Warszawie (PIKE) (πολωνικό επιμελητήριο ηλεκτρονικών επικοινωνιών της Βαρσοβίας, Πολωνία, στο εξής: PIKE) υπέβαλε παρατηρήσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του προέδρου της UKE και παρενέβη προς υποστήριξη της TOYA στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Το Polska Izba Informatyki i Telekomunikacji (PIIT) (πολωνικό επιμελητήριο τεχνολογιών της πληροφορίας και των τηλεπικοινωνιών, Πολωνία, στο εξής: PIIT) προσέφυγε επίσης κατά της προσβαλλόμενης απόφασης. Μολονότι το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε τη συνεκδίκαση των δύο προσφυγών, εντούτοις οι λόγοι ακυρώσεως που προβάλλει το PIIT δεν ασκούν επιρροή στο πλαίσιο της παρούσας αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

εκδίδει αποφάσεις περί καθορισμού των όρων πρόσβασης στην υλική υποδομή, ο νόμος περί προώθησης της ανάπτυξης δεν αναφέρεται ούτε στο μέγεθος της διαθέσιμης υποδομής ούτε στον αριθμό των διαφορών.

19. Η προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρεται επίσης στις απαιτήσεις του άρθρου 22, παράγραφοι 1 και 2, του νόμου περί προώθησης της ανάπτυξης, σύμφωνα με τις οποίες ο πρόεδρος της UKE οφείλει να εκδώσει απόφαση σχετικά με την πρόσβαση στην υλική υποδομή λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη εξασφάλισης αμερόληπτων και αναλογικών όρων πρόσβασης και την ανάγκη καθορισμού των τελών σε ποσό το οποίο θα επιτρέπει σε μια επιχείρηση τηλεπικοινωνιών να καλύψει τις δαπάνες στις οποίες θα υποβληθεί για την παροχή της ως άνω πρόσβασης. Τούτο περιλαμβάνει τη συνεκτίμηση των σκοπών του άρθρου 8 της οδηγίας-πλαισίου.

20. Η TOYA προσέβαλε την προσβαλλόμενη απόφαση ενώπιον του Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακού δικαστηρίου Βαρσοβίας). Η TOYA υποστηρίζει ότι, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφοι 2 και 5, και του άρθρου 1, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/61 καθώς και της αιτιολογικής σκέψης 12 της εν λόγω οδηγίας, σε συνδυασμό με το άρθρο 8, παράγραφοι 2 και 3, της οδηγίας για την πρόσβαση και το άρθρο 8, παράγραφος 5, στοιχείο στ′, της οδηγίας-πλαισίου, η δυνατότητα εθνικής ρυθμιστικής αρχής να υποχρεώνει φορείς τηλεπικοινωνιών να δημοσιεύουν προσφορά αναφοράς, κατά την έννοια του άρθρου 9 της οδηγίας για την πρόσβαση, αφορά μόνο φορείς τηλεπικοινωνιών με ΣΙΑ. Η προσβαλλόμενη απόφαση δεν συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης διότι δεν πραγματοποιήθηκε ανάλυση της αγοράς προκειμένου να διαπιστωθεί ότι η TOYA κατέχει όντως ΣΙΑ και άλλωστε δεν υφίσταται καμία διαφορά σχετικά με την πρόσβαση στην υλική υποδομή κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 5, της οδηγίας 2014/61.

21. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν είναι συμβατές με το δίκαιο της Ένωσης οι διατάξεις του εθνικού δικαίου επί των οποίων ερείδεται η προσβαλλόμενη απόφαση, ζητώντας, ειδικότερα, καθοδήγηση σχετικά με την ερμηνεία της οδηγίας 2014/61 υπό το πρίσμα της οδηγίας για την πρόσβαση. Επιπλέον, δεδομένου ότι τόσο η εν λόγω οδηγία όσο και η οδηγία-πλαίσιο καταργήθηκαν και αντικαταστάθηκαν από την οδηγία (ΕΕ) 2018/1972 για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Κώδικα Ηλεκτρονικών Επικοινωνιών[11], το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς το ποιες οδηγίες τις Ένωσης τυγχάνουν εφαρμογής εν προκειμένω. Κατά συνέπεια, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχουν το άρθρο 8, παράγραφος 3, της [οδηγίας για την πρόσβαση], σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 5, και το άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 4, της [οδηγίας 2014/61], την έννοια ότι δεν επιτρέπουν σε εθνική ρυθμιστική αρχή να επιβάλλει σε φορέα που διαθέτει υλική υποδομή και ταυτόχρονα παρέχει διαθέσιμες στο κοινό υπηρεσίες ή δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών, αλλά δεν έχει θεωρηθεί ως φορέας με [ΣΙΑ], την υποχρέωση εφαρμογής καθορισμένων εκ των προτέρων από την εν λόγω αρχή όρων πρόσβασης στην υλική υποδομή του, συμπεριλαμβανομένων κανόνων και διαδικασιών σύναψης συμβάσεων καθώς και τελών πρόσβασης, ανεξάρτητα από την ύπαρξη διαφοράς σχετικά με την πρόσβαση στην υλική υποδομή του φορέα και την ύπαρξη αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην αγορά;

[11] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2018 (ΕΕ 2018, L 321, σ. 36).

Επικουρικώς (εκδοχή ΙΙ):

2) Έχει το άρθρο 67, παράγραφοι 1 και 3, σε συνδυασμό με το άρθρο 68, παράγραφοι 2 και 3, της [οδηγίας 2018/1972], καθώς και με το άρθρο 3, παράγραφος 5, και το άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 4, της [οδηγίας 2014/61], την έννοια ότι δεν επιτρέπει σε εθνική ρυθμιστική αρχή να επιβάλλει σε φορέα που διαθέτει υλική υποδομή και ταυτόχρονα παρέχει διαθέσιμες στο κοινό υπηρεσίες ή δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών, αλλά δεν έχει θεωρηθεί ως φορέας με [ΣΙΑ], την υποχρέωση εφαρμογής καθορισμένων εκ των προτέρων από την εν λόγω αρχή όρων πρόσβασης στην υλική υποδομή του, συμπεριλαμβανομένων κανόνων και διαδικασιών σύναψης συμβάσεων καθώς και τελών πρόσβασης, ανεξάρτητα από την ύπαρξη διαφοράς σχετικά με την πρόσβαση στην υλική υποδομή του φορέα και την ύπαρξη αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην αγορά;»

22. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η TOYA, ο πρόεδρος της UKE, η Ελληνική και η Πολωνική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

IV. Νομική ανάλυση

A. Επί του περιεχομένου της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

23. Έχω τρεις προκαταρκτικές παρατηρήσεις όσον αφορά το περιεχόμενο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως. Η πρώτη αφορά τις αμφιβολίες του αιτούντος δικαστηρίου ως προς το ποιες οδηγίες της Ένωσης έχουν εφαρμογή ratione temporis.

24. Η προσβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε στις 11 Σεπτεμβρίου 2018. Όπως επισημαίνουν το αιτούν δικαστήριο και η TOYA, εξακολούθησε να παράγει αποτελέσματα μετά την κατάργηση, στις 21 Δεκεμβρίου 2020, τόσο της οδηγίας-πλαισίου όσο και της οδηγίας για την πρόσβαση, δυνάμει του άρθρου 125 της οδηγίας 2018/1972.

25. Η οδηγία-πλαίσιο και η οδηγία για την πρόσβαση ίσχυαν κατά τον χρόνο έκδοσης της προσβαλλόμενης απόφασης. Επομένως, οι εν λόγω ρυθμίσεις είναι κρίσιμες για την εκτίμηση της συμβατότητας με το δίκαιο της Ένωσης των διατάξεων του εθνικού δικαίου επί των οποίων ερείδεται η ως άνω απόφαση. Η οδηγία 2018/1972 εξακολουθεί να ισχύει κατά την ημερομηνία των παρουσών προτάσεων, δίχως να αμφισβητείται ότι πράγματι τυγχάνει εφαρμογής.

26. Επομένως, το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί επί του πρώτου και όχι επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος του αιτούντος δικαστηρίου.

27. Δεύτερον, οι παρατηρήσεις που κατέθεσαν η TOYA, ο πρόεδρος της UKE και η Πολωνική Κυβέρνηση περιέχουν λεπτομερείς αναλύσεις της προσβαλλόμενης απόφασης και της νομικής της βάσης[12]. Εντούτοις, όπως αναγνωρίζει η ίδια η TOYA, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η οποία στηρίζεται σε σαφή διάκριση των λειτουργιών των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, τόσο η διαπίστωση και η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης όσο και η ερμηνεία και εφαρμογή του εθνικού δικαίου εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του εθνικού δικαστή[13]. Δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο να αποφανθεί σχετικά με τη φύση ή τα χαρακτηριστικά μιας εθνικής απόφασης ή σχετικά με τη βάση επί της οποίας αυτή ερείδεται σε επίπεδο εθνικού δικαίου.

28. Τρίτον, με τις παρατηρήσεις της η Επιτροπή διευκρινίζει ότι οι εξουσίες εθνικής ρυθμιστικής αρχής να επιβάλλει εκ των προτέρων όρους βάσει της οδηγίας 2014/61 υπόκεινται στον σεβασμό ορισμένων αρχών και στην τήρηση ορισμένων διαδικαστικών απαιτήσεων που απορρέουν από την εν λόγω οδηγία, από την οδηγία-πλαίσιο, από την οδηγία για την πρόσβαση και από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από την απόφαση περί παραπομπής ουδόλως προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να αποσαφηνίσει το εν λόγω ζήτημα. Επιπλέον, ούτε τα λοιπά μετέχοντα στη διαδικασία μέρη έθιξαν το ζήτημα αυτό με τις παρατηρήσεις τους. Για τους λόγους αυτούς, παρέλκει η εξέτασή του από το Δικαστήριο.

Β. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

29. Όπως αναφέρθηκε στο εισαγωγικό μέρος των παρουσών προτάσεων, το πρώτο προδικαστικό ερώτημα φαίνεται να έχει δύο σκέλη. Πρώτον, αποκλείει η οδηγία 2014/61, σε συνδυασμό με την οδηγία για την πρόσβαση, τη δυνατότητα εθνικής ρυθμιστικής αρχής να επιβάλλει όρους σε φορέα εκμετάλλευσης δικτύου ηλεκτρονικών επικοινωνιών ο οποίος δεν έχει ΣΙΑ; Δεύτερον, αποκλείει η οδηγία 2014/61 τη δυνατότητα εθνικής ρυθμιστικής αρχής να επιβάλλει αντίστοιχους όρους όταν δεν υφίσταται διαφορά σχετικά με την πρόσβαση στην υλική υποδομή;

30. Η TOYA υποστηρίζει ότι πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση και στα δύο σκέλη του προδικαστικού ερωτήματος[14]. Ο πρόεδρος της UKE, η Ελληνική και η Πολωνική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, διαφωνούν, για διαφορετικούς όμως λόγους. Η Ελληνική Κυβέρνηση και η Επιτροπή στηρίζονται στη γραμματική και συστηματική ερμηνεία των σχετικών οδηγιών. Ο πρόεδρος της UKE και η Πολωνική Κυβέρνηση επικεντρώνουν τις παρατηρήσεις τους στη φύση της προσβαλλόμενης απόφασης και στη νομική βάση της. Επικαλούνται τη ρήτρα για ελάχιστο επίπεδο εναρμονίσεως του άρθρου 1, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/61 προς υποστήριξη της νομιμότητας των μέτρων που επιβλήθηκαν στην TOYA δυνάμει του εθνικού δικαίου[15].

[12] Η TOYA φρονεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση εμφανίζει όλα τα χαρακτηριστικά αποφάσεως που απευθύνεται σε φορέα εκμετάλλευσης με ΣΙΑ, αλλά στερείται των χαρακτηριστικών αποφάσεως για την επίλυση διαφοράς σχετικά με την πρόσβαση δυνάμει του άρθρου 3 της οδηγίας 2014/61. Η Πολωνική Κυβέρνηση και ο πρόεδρος της UKE διαφωνούν. Υπογραμμίζουν ότι η οδηγία για την πρόσβαση και η οδηγία-πλαίσιο, αφενός, και η οδηγία 2014/61, αφετέρου, μεταφέρθηκαν στην πολωνική έννομη τάξη μέσω δύο διαφορετικών νόμων, ήτοι του Ustawa Prawo telekomunikacyjne (νόμου της 16ης Ιουλίου 2004 περί τηλεπικοινωνιών) και του νόμου περί προώθησης της ανάπτυξης. Στο πολωνικό δίκαιο υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των προσφορών αναφοράς που δημοσιεύουν οι φορείς εκμετάλλευσης με ΣΙΑ κατ' εφαρμογήν του άρθρου 42 του νόμου της 16ης Ιουλίου 2004 περί τηλεπικοινωνιών και των αποφάσεων σχετικά με την πρόσβαση στην υλική υποδομή κατά την έννοια των άρθρων 17 και 18 του νόμου περί προώθησης της ανάπτυξης. Φρονούν ότι η προσβαλλόμενη απόφαση ελήφθη στο πλαίσιο ασκήσεως των εξουσιών που απονέμουν στον πρόεδρο της UKE τα άρθρα 17 και 18 του νόμου περί προώθησης της ανάπτυξης, διατάξεις οι οποίες μεταφέρουν στην εσωτερική έννομη τάξη την οδηγία 2014/61.

[13] Απόφαση της 9ης Ιουλίου 2020, Raiffeisen Bank και BRD Groupe Société Générale (C-698/18 και C-699/18, EU:C:2020:537, σκέψη 46).

[14] Βλ. σημείο 20 των παρουσών προτάσεων.

[15] Βλ. σημείο 23 των παρουσών προτάσεων.

31. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, για την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται, καθώς και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος[16]. Εν προκειμένω, θα εξετάσω κατ' αρχάς τους σκοπούς των τριών επίμαχων οδηγιών και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται και στη συνέχεια το γράμμα της οδηγίας 2014/61.

1. Επί των σκοπών και του πλαισίου στο οποίο εντάσσονται οι κρίσιμες οδηγίες

32. Το 2002 πραγματοποιήθηκε η κωδικοποίηση μεγάλου αριθμού οδηγιών και τροποποιητικών οδηγιών με σκοπό τη διευκόλυνση της ανάπτυξης ανταγωνιστικών αγορών στον τομέα των τηλεπικοινωνιών. Η οδηγία-πλαίσιο προέβλεπε ότι οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές καθόριζαν τις σχετικές αγορές σύμφωνα με τις αρχές του δικαίου του ανταγωνισμού και προσδιόριζαν τους φορείς με ΣΙΑ στους οποίους θα μπορούσαν να επιβληθούν ορισμένες υποχρεώσεις προκειμένου να διευκολυνθεί η ανάπτυξη ανταγωνιστικών αγορών. Εκδόθηκαν τέσσερις ειδικές οδηγίες, μεταξύ των οποίων η οδηγία για την πρόσβαση, η οποία διέπει την πρόσβαση σε δίκτυα τηλεπικοινωνιών και τη διασύνδεσή τους. Με ρυθμίσεις που θεσπίστηκαν το 2009, υπογραμμίστηκε η ανάγκη προώθησης των επενδύσεων, της καινοτομίας και των δικτύων νέας γενιάς, χωρίς να τροποποιηθούν οι κανονιστικοί στόχοι και αρχές που περιλαμβάνονταν στη δέσμη οδηγιών που εκδόθηκε το 2002[17].

33. Μεταξύ των κύριων σκοπών της δέσμης νομοθετικών μέτρων του 2002 και του 2009 ήταν η βελτίωση του ανταγωνισμού μέσω της διευκόλυνσης της επιβολής, εκ μέρους των εθνικών ρυθμιστικών αρχών, υποχρεώσεων στους φορείς με ΣΙΑ. Εντούτοις, η οδηγία-πλαίσιο και η οδηγία για την πρόσβαση προέβλεπαν επίσης τη δυνατότητα των εθνικών ρυθμιστικών αρχών να επιβάλλουν υποχρεώσεις σε φορείς εκμετάλλευσης που δεν κατέχουν ΣΙΑ. Η αιτιολογική σκέψη 23 της οδηγίας-πλαισίου αναφέρεται στην από κοινού χρήση ευκολιών, η οποία μπορεί να είναι επωφελής για λόγους χωροταξικούς, δημόσιας υγείας ή περιβάλλοντος, και θα πρέπει να συντελείται ει δυνατόν μέσω εθελοντικών συμφωνιών. Το άρθρο 12 της οδηγίας-πλαισίου, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2009/140/ΕΚ[18], φέρει τον τίτλο «Συνεγκατάσταση και μερισμός στοιχείων των δικτύων και συναφών ευκολιών για τους παρόχους δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών». Προέβλεψε για πρώτη φορά τη δυνατότητα των εθνικών ρυθμιστικών αρχών να προβλέπουν την υποχρέωση από κοινού χρήσης ευκολιών ή να λαμβάνουν μέτρα συντονισμού των δημοσίων έργων, υπό αντικειμενικές, διαφανείς και αμερόληπτες συνθήκες, εφόσον συντρέχουν συγκεκριμένες περιστάσεις και υπό προϋποθέσεις. Μια εθνική κανονιστική αρχή δεν όφειλε να έχει προηγουμένως διαπιστώσει ότι ο οικείος φορέας τηλεπικοινωνιών κατείχε ΣΙΑ προκειμένου να μπορεί να αξιοποιήσει τις δυνατότητες που προβλέπει το άρθρο 12 της οδηγίας-πλαισίου[19]. Το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας για την πρόσβαση παρείχε στις εθνικές κανονιστικές αρχές τη δυνατότητα να ενθαρρύνουν και να εξασφαλίζουν την κατάλληλη πρόσβαση και διασύνδεση υπό ορισμένες προϋποθέσεις και με την επιφύλαξη των μέτρων που θα μπορούσαν να ληφθούν για τις επιχειρήσεις με ΣΙΑ[20].

16 Απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, KPN (C-85/14, EU:C:2015:610, σκέψη 33 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

17 Βλ., για παράδειγμα, Savin, A., *EU Telecommunications Law*, Elgar European Law Series, 2018, κεφάλαια 1 και 2.

18 Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2009 (ΕΕ 2009, L 337, σ. 37).

19 Σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας για την πρόσβαση, η υποχρέωση επιβολής των υποχρεώσεων που προβλέπονται στα άρθρα 9 έως 13 της οδηγίας αυτής μόνο στους φορείς τηλεπικοινωνιών που έχουν χαρακτηρισθεί ως κατέχοντες ΣΙΑ τελεί υπό την επιφύλαξη του άρθρου 12 της οδηγίας-πλαισίου.

20 Το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας για την πρόσβαση, το οποίο προβλέπει ότι η υποχρέωση επιβολής των κατά τα άρθρα 9 έως 13 της εν λόγω οδηγίας υποχρεώσεων αφορά μόνον τους φορείς τηλεπικοινωνιών που έχουν χαρακτηρισθεί ως κατέχοντες ΣΙΑ, τελεί επίσης υπό την επιφύλαξη του άρθρου 5, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας. Βλ. αποφάσεις της 12ης Νοεμβρίου 2009, TeliaSonera Finland (C-192/08, EU:C:2009:696), και της 17ης Σεπτεμβρίου 2015, KPN (C-85/14, EU:C:2015:610).

34. Τον Μάιο του 2010, η Επιτροπή δημοσίευσε το ευρωπαϊκό ψηφιακό θεματολόγιο (στο εξής: ψηφιακό θεματολόγιο) με σκοπό να επιτευχθούν βιώσιμα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη από μια ενιαία ψηφιακή αγορά που θα βασίζεται σε διαδίκτυο μεγάλης και πολύ μεγάλης ταχύτητας [21]. Επισήμανε ότι χωρίς παρέμβαση υπήρχε κίνδυνος μέτριων αποτελεσμάτων, όπου τα ταχέα ευρυζωνικά δίκτυα θα είναι συγκεντρωμένα σε λίγες μόνο περιοχές υψηλής πυκνότητας, με σημαντικό κόστος εισόδου και υψηλές τιμές. Τούτο οδήγησε στην υιοθέτηση δύο πρωτοβουλιών οι οποίες είναι κρίσιμες στο πλαίσιο της υπό κρίση αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως.

35. Κατ' αρχάς, τον Σεπτέμβριο του 2010, η Επιτροπή εξέδωσε τη σύσταση 2010/572/ΕΕ [22] σχετικά με τη ρυθμιζόμενη πρόσβαση σε δίκτυα πρόσβασης νέας γενιάς. Η εν λόγω σύσταση καλύπτει κυρίως τα επανορθωτικά μέτρα που επιβάλλονται σε φορείς που έχουν οριστεί ως κατέχοντες ΣΙΑ με βάση διαδικασία ανάλυσης της αγοράς που διεξάγεται βάσει του άρθρου 16 της οδηγίας-πλαισίου. Ωστόσο, όπου αυτό δικαιολογούνταν με βάση το γεγονός ότι ο διπλασιασμός της υποδομής είναι οικονομικά αναποτελεσματικός ή φυσικά ανέφικτος, τα κράτη μέλη μπορούσαν επίσης να επιβάλλουν υποχρεώσεις αμοιβαίου μερισμού εγκαταστάσεων σε επιχειρήσεις που εκμεταλλεύονταν δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών, σύμφωνα με το άρθρο 12 της οδηγίας-πλαισίου, όπως κρινόταν σκόπιμο για την αντιμετώπιση σημείων συμφόρησης σε τεχνικά έργα υποδομής και σε τερματικά τμήματα.

36. Επιπλέον, το ψηφιακό θεματολόγιο υποδεικνύει στις αρμόδιες αρχές να εξασφαλίζουν ότι τα δημόσια και ιδιωτικά έργα πολιτικού μηχανικού θα προβλέπουν συστηματικά τα ευρυζωνικά δίκτυα και καλωδιώσεις στην οικοδόμηση, εκκαθάριση δικαιωμάτων διέλευσης και χαρτογράφηση διαθέσιμης παθητικής υποδομής, κατάλληλης για καλωδίωση [23]. Η εν λόγω πρωτοβουλία οδήγησε εν τέλει στη θέσπιση της οδηγίας 2014/61, η οποία αποβλέπει στη διευκόλυνση και κινητροδότηση της εγκατάστασης υψίρρυθμων δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών με την προώθηση της κοινής χρήσης της υπάρχουσας υλικής υποδομής και τη διευκόλυνση της αποτελεσματικότερης εγκατάστασης νέας υλικής υποδομής, προκειμένου η εγκατάσταση των εν λόγω δικτύων να πραγματοποιηθεί με χαμηλότερο κόστος [24].

2. Το γράμμα της οδηγίας 2014/61

37. Το γράμμα της οδηγίας 2014/61 καθιστά σαφές ότι η εφαρμογή της δεν περιορίζεται στις περιπτώσεις στις οποίες οι φορείς εκμετάλλευσης έχουν οριστεί ως κατέχοντες ΣΙΑ ή όταν οι αγορές δεν είναι όντως ανταγωνιστικές. Τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας 2014/61 αφορούν την πρόσβαση σε υπάρχουσα υλική υποδομή και τη διαφάνεια της υλικής υποδομής. Οι φορείς εκμετάλλευσης δικτύων ενέργειας, ύδατος, μεταφορών και άλλων υπηρεσιών ή αγαθών κοινής ωφέλειας, καθώς και οι πάροχοι δημόσιων δικτύων επικοινωνιών, έχουν το δικαίωμα να παρέχουν πρόσβαση στην υλική υποδομή. Πράγματι, υφίσταται υποχρέωση η οποία επιβάλλεται στους φορείς εκμετάλλευσης δικτύου εν γένει και όχι μόνο σε εκείνους που έχουν οριστεί ως κατέχοντες ΣΙΑ να ικανοποιούν κάθε εύλογο αίτημα πρόσβασης στην υλική υποδομή υπό δίκαιους και εύλογους όρους, συμπεριλαμβανομένης της τιμής, ενόψει της εγκατάστασης στοιχείων υψίρρυθμων δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών [25]. Εφόσον απορριφθεί η πρόσβαση ή

[21] Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, της 19ης Μαΐου 2010, Ψηφιακό Θεματολόγιο για την Ευρώπη [COM(2010) 245 τελικό].

[22] ΕΕ 2010, L 251, σ. 35.

[23] Βλ. ενότητα 2.4.1 του ψηφιακού θεματολογίου, σημείο 9 των δράσεων προτεραιότητας που διαλαμβάνονται στην Πράξη για την ενιαία αγορά ΙΙ, η οποία φέρει τον τίτλο «Μαζί για μια νέα ανάπτυξη» και δημοσιεύθηκε από την Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2012, καθώς και αιτιολογικές σκέψεις 1 έως 10 της οδηγίας 2014/61.

[24] Άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2014/61.

[25] Άρθρο 3, παράγραφος 2, της οδηγίας 2014/61.

δεν είναι δυνατή η επίτευξη συμφωνίας όσον αφορά συγκεκριμένους όρους, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν ώστε τα μέρη να έχουν τη δυνατότητα παραπομπής του ζητήματος στο αρμόδιο εθνικό όργανο επίλυσης διαφορών [26]. Εν συνεχεία, το εν λόγω όργανο οφείλει να εκδώσει δεσμευτική απόφαση για την επίλυση της διαφοράς, καθορίζοντας δίκαιους και εύλογους όρους και προϋποθέσεις για την πρόσβαση αυτή, συμπεριλαμβανομένης, κατά περίπτωση, της τιμής [27].

38. Κατά την αιτιολογική σκέψη 12 της οδηγίας 2014/61, όταν εφαρμόζονται πιο ειδικά κανονιστικά μέτρα (lex specialis), τα μέτρα αυτά υπερισχύουν έναντι των ελάχιστων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων τα οποία προβλέπει η εν λόγω οδηγία (lex generalis). Επομένως, όπως ρητώς ορίζεται, η οδηγία 2014/61 δεν θίγει το κανονιστικό πλαίσιο της οδηγίας-πλαισίου και της οδηγίας για την πρόσβαση. Η αιτιολογική σκέψη 17 της οδηγίας 2014/61 ορίζει ότι υποχρεώσεις πρόσβασης σε υλική υποδομή που επιβάλλονται σε επιχειρήσεις οι οποίες έχουν οριστεί ως έχουσες ΣΙΑ καλύπτονται ήδη από ειδικές κανονιστικές υποχρεώσεις οι οποίες δεν επηρεάζονται από την οδηγία 2014/61. Η αιτιολογική σκέψη 31 αφορά το ενδεχόμενο τα κράτη μέλη να έχουν ήδη λάβει, δυνάμει του άρθρου 12 της οδηγίας-πλαισίου, μέτρα σχετικά με τη συνεγκατάσταση και τον μερισμό στοιχείων των δικτύων και συναφών ευκολιών [28].

39. Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο σκοπός της οδηγίας 2014/61 έγκειται στη διασφάλιση της διαθεσιμότητας των υψίρρυθμων δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών, τα οποία θεωρούνται ως η ψηφιακή υποδομή της κοινωνίας του αύριο. Η οδηγία 2014/61 έχει διατομεακή εφαρμογή και αξιοποιεί ρυθμιστικούς μηχανισμούς όπως η διαφάνεια, η διοικητική εποπτεία και η επίλυση διαφορών για σκοπούς πέραν της διευκόλυνσης του ανταγωνισμού per se. Θεσπίζει ένα ευρύτερο δικαίωμα υποβολής αιτήματος και αποκτήσεως πρόσβασης στην υλική υποδομή σε σχέση με αυτό που ισχύει για τους φορείς που ορίζονται ως κατέχοντες ΣΙΑ σύμφωνα με την οδηγία-πλαίσιο και την οδηγία για την πρόσβαση. Δεδομένου ότι η οδηγία-πλαίσιο και η οδηγία για την πρόσβαση προβλέπουν επίσης τη δυνατότητα επιβολής υποχρεώσεων πρόσβασης στους φορείς που δεν έχουν οριστεί ως κατέχοντες ΣΙΑ, ουδεμία σύγκρουση ή αντίφαση υφίσταται μεταξύ των εν λόγω οδηγιών και της οδηγίας 2014/61.

40. Επομένως, η οδηγία για την πρόσβαση δεν απαγορεύει σε εθνική ρυθμιστική αρχή να επιβάλλει όρους πρόσβασης στην υλική υποδομή σε φορείς οι οποίοι δεν έχουν οριστεί ως κατέχοντες ΣΙΑ. Με άλλα λόγια, οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές μπορούν να επιβάλλουν όρους βάσει της οδηγίας 2014/61 χωρίς να έχει προηγηθεί διαπίστωση περί του ότι η σχετική αγορά όντως δεν είναι ανταγωνιστική.

41. Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, ήτοι το ερώτημα αν η οδηγία 2014/61 απαγορεύει σε εθνική ρυθμιστική αρχή να επιβάλλει όρους σε περίπτωση που δεν υφίσταται διαφορά ως προς την πρόσβαση στην υλική υποδομή, είναι κρίσιμο το γεγονός ότι το άρθρο 1, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας καθορίζει ελάχιστες απαιτήσεις. Το άρθρο 1, παράγραφος 3, της οδηγίας 2014/61 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη δύνανται να διατηρούν ή να θεσπίζουν μέτρα σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης τα οποία υπερβαίνουν τις στοιχειώδεις απαιτήσεις της εν λόγω οδηγίας με σκοπό την καλύτερη επίτευξη των στόχων της διευκόλυνσης και της κινητροδότησης της εγκατάστασης υψίρρυθμων δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών με

[26] Άρθρο 3, παράγραφος 4, της οδηγίας 2014/61.

[27] Άρθρο 3, παράγραφος 5, της οδηγίας 2014/61.

[28] Βλ. σημείο 33 των παρουσών προτάσεων. Η εξέταση του γράμματος της οδηγίας 2014/61 σε πολλές άλλες γλώσσες, μεταξύ των οποίων η ισπανική, η γαλλική, η ιταλική, η ολλανδική, η πολωνική και η πορτογαλική, οδηγεί στο ίδιο συμπέρασμα.

την προώθηση της κοινής χρήσης της υπάρχουσας υλικής υποδομής και τη διευκόλυνση της αποτελεσματικότερης εγκατάστασης νέας υλικής υποδομής, προκειμένου η εγκατάσταση των εν λόγω δικτύων να πραγματοποιηθεί με χαμηλότερο κόστος [29].

42. Επομένως, μολονότι η οδηγία 2014/61 προβλέπει ότι οι σκοποί της θα επιτευχθούν μέσω της εκ των υστέρων επίλυσης των διαφορών σχετικά με τους όρους πρόσβασης, συμπεριλαμβανομένης της τιμής, ήτοι μετά τη γένεση τέτοιων διαφορών, εντούτοις επιτρέπεται, για την καλύτερη επίτευξη των σκοπών αυτών, η λήψη εθνικών μέτρων τα οποία υπερβαίνουν τα προβλεπόμενα από την οδηγία 2014/61 [30].

43. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η «εκ των προτέρων» προσέγγιση την οποία προβλέπει η εθνική ρύθμιση αποσκοπεί στη διευκόλυνση της εξάλειψης σημαντικών εμποδίων στην πρόσβαση στην υλική υποδομή. Η Επιτροπή και η Πολωνική Κυβέρνηση επισημαίνουν ότι η «εκ των προτέρων» και η «εκ των υστέρων» προσέγγιση αποσκοπούν αμφότερες στη διευκόλυνση της επίτευξης των σκοπών της οδηγίας 2014/61. Στο πλαίσιο αυτό, αξίζει να επισημανθεί ότι, σύμφωνα με τη συνοπτική έκθεση της δημόσιας διαβούλευσης σχετικά με την αξιολόγηση και την αναθεώρηση της οδηγίας 2014/61, η πλειονότητα των ερωτηθέντων υποστηρίζουν ότι οι δυσχέρειες όσον αφορά την επίτευξη συμφωνίας σχετικά με τους όρους πρόσβασης με τους ιδιοκτήτες υλικής υποδομής, καθώς και μια αργή ή αναποτελεσματική διαδικασία επίλυσης διαφορών (ήτοι, η «εκ των υστέρων» προσέγγιση), οδηγούν σε πιο δαπανηρή ή/και χρονοβόρα εγκατάσταση των δικτύων. Ως εκ τούτου, δεν είναι παράλογο να διατυπώσει κανείς την άποψη ότι η «εκ των προτέρων» προσέγγιση, η οποία φαίνεται να διευκολύνεται από τη σχετική πολωνική ρύθμιση, ενδέχεται να παρουσιάζει ορισμένα πλεονεκτήματα, όσον αφορά τη διευκόλυνση της επίτευξης των σκοπών της οδηγίας 2014/61, σε σχέση με την «εκ των υστέρων» προσέγγιση που προβλέπεται στην οδηγία 2014/61.

44. Κατά την άποψή μου, αν το εθνικό δικαστήριο κρίνει ότι η «εκ των προτέρων» προσέγγιση την οποία προβλέπει η εθνική ρύθμιση εξυπηρετεί τους ίδιους σκοπούς με την «εκ των υστέρων» προσέγγιση που περιέχεται στην οδηγία 2014/61, η εν λόγω εθνική ρύθμιση είναι κατ' αρχήν συμβατή με την ως άνω οδηγία.

V. Πρόταση

45. Κατόπιν των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας, Πολωνία) ως εξής:

«Το άρθρο 8, παράγραφος 3, της οδηγίας 2002/19/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 7ης Μαρτίου 2002, σχετικά με την πρόσβαση σε δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών και συναφείς ευκολίες, καθώς και με τη διασύνδεσή τους (οδηγία για την πρόσβαση), σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 5, και το άρθρο 1, παράγραφοι 3 και 4, της οδηγίας 2014/61/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Μαΐου 2014, για μέτρα μείωσης του κόστους εγκατάστασης υψίρρυθμων δικτύων ηλεκτρονικών επικοινωνιών, δεν απαγορεύει σε εθνική ρυθμιστική αρχή να επιβάλλει σε φορέα που διαθέτει υλική υποδομή και ταυτόχρονα παρέχει διαθέσιμες στο κοινό υπηρεσίες ή δίκτυα ηλεκτρονικών επικοινωνιών, αλλά δεν έχει οριστεί ως κατέχων σημαντική ισχύ στην αγορά, την υποχρέωση εφαρμογής καθορισμένων εκ των προτέρων από την εν λόγω αρχή όρων πρόσβασης

[29] Βλ., στο ίδιο πνεύμα, αιτιολογική σκέψη 11 της οδηγίας 2014/61.

[30] Άρθρο 3, παράγραφοι 2 έως 5, της οδηγίας 2014/61.

στην υλική υποδομή του, συμπεριλαμβανομένων κανόνων και διαδικασιών σύναψης συμβάσεων καθώς και τελών πρόσβασης, ανεξάρτητα από την ύπαρξη διαφοράς σχετικά με την πρόσβαση στην υλική υποδομή του φορέα και την ύπαρξη αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην αγορά.»